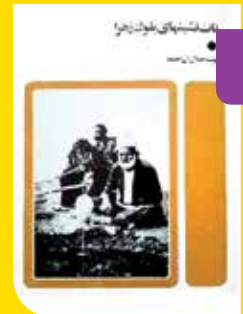

تات‌نشین‌های بلوک زهرا

جلال آل احمد
۱۸۲ صفحه

کتاب شرح وقایع سفری است که نویسنده در کودکی با پدرش از تهران به ابراهیم‌آباد در حوالی قزوین داشته است و این اولین سفر دراز او به خارج از تهران محسوب می‌شده است. اگرچه به ظاهر کتاب یک سفرنامه‌نویسی است و به جنبه‌های مردم‌شناسی، زبان‌شناسی و جغرافیای منطقه پرداخته شده اما خالی از تفکر کلی آل احمد در باب غرب‌زدگی نیست. کتاب در اصل روایت دست‌وپا زدن دو واحد کوچک اقتصادی و فرهنگی، در مقابل هجوم ماشین و تمدن ماشینی است.

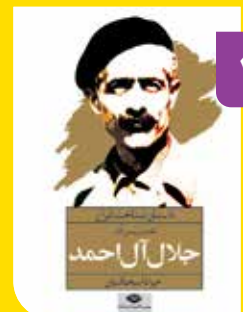
نامه‌های سیمین دانشور و جلال آل احمد

مسعود جعفری جزی
نشر نیلوفر
۴۵۶ صفحه
۱۴۰ هزار تومان

این اثر شامل نامه‌هایی است که «سیمین دانشور» همسر جلال آل احمد آن‌ها را در طی سفرش به آمریکا برای او نوشته و در سه جلد به چاپ رسیده است. از آن‌جا که این نامه‌ها طی سفر به رشته تحریر درآمده، به نوعی سفرنامه‌نویسی نیز محسوب می‌شود اما نکته قابل توجه آن زبان دل‌تنگی خانم نویسنده است که گاه تلخ، گلابه‌آمیز و حتی تهدیدآمیز می‌شود. این زوج نامه‌ها را به قصد انتشار به رشته تحریر درنیاورده‌اند و از این جهت برای آشنایی با مکتوبات و زمینه‌های فکری آن‌ها می‌تواند جالب توجه باشد.

نقد و بررسی آثار جلال آل احمد

جواد اسحاقیان
انتشارات نگاه
۱۹۱ صفحه

این اثر جنبه نویسندگی جلال در حوزه داستانی را مورد ارزیابی و نقد قرار می‌دهد. نویسنده پیش‌تر آثار نویسندگان دیگری چون جمال‌زاده، احمد محمود و سیمین دانشور را نقد کرده و در این کتاب نیز آثاری از جلال مانند «از رنجی که می‌بریم»، «سه‌تار»، «بچه مردم»، «مدیر مدرسه»، «نون و القلم» و «خونابه انار» را به لحاظ ادبی تحلیل و بررسی می‌کند.

منادی بازگشت به خویش

غرب‌زدگی جلال آل احمد، اثری که برای چند دهه در ساحت اندیشه ایرانی تایید و نقد شد

ماشینیسم و وابستگی

است که چنین ما را مستأصل کرده است. به باور او «غرب‌زدگی مشخصه دورانی از تاریخ ماست که هنوز به ماشین دست نیافته‌ایم و رمز و سازمان آن و ساختمان آن را نمی‌دانیم. غرب‌زدگی مشخصه دورانی از تاریخ ماست که به مقدمات ماشین یعنی به علوم جدید و «تکنولوژی» آشنا نشده‌ایم. غرب‌زدگی مشخصه دورانی از تاریخ ماست که به جبر بازار و اقتصاد و رفت‌وآمد نفت، ناچار از خریدن و مصرف کردن ماشینیم.» بنابراین راهکار مدنظرش را نیز در نه در نفی ماشین بلکه در کنترل ساخت آن ارائه می‌کند. وی واردات را زمانی مناسب و موثر می‌داند که در قبال آن صادراتی نیز صورت بگیرد و آرزو می‌کند که بتوانیم دست‌کم در برابر این متاع‌های خارجی، چیزی هم به نمایندگی‌ها بفروشیم. به این تعبیر به باور برخی او بیش از آن که غرب‌ستیز باشد، «غرب‌زده‌ستیز» است و پیکان حمله خود را نه الزاما به سمت مدرنیته بلکه به سوی مدرنیزاسیونی که در ایران جریان داشت می‌گیرد.

مجید باطاهری روزنامه‌نگار

بازگشت به خویشستن مفهومی است که در بسیاری از آثار متفکران دوران مدرن در سرزمین‌های اسلامی به آن پرداخته شده است. کتاب «غرب‌زدگی» جلال آل احمد نیز یکی از همین دست آثار است که می‌کوشد این مفهوم را در مقابل رویکردهای دیگری که راه حل خروج از عقب‌ماندگی را پناه بردن تمام‌عیار در دامان فرهنگ غربی می‌دانستند، تبیین کند. او در این اثر از رویکردی که همواره می‌کوشد داشته‌های فرهنگی و مذهبی ایرانیان را به سود تحولات جهان جدید تضعیف کند، انتقاد می‌کند و آن را عامل وابستگی ارزیابی می‌کند. بنابراین در حقیقت نقد روشنفکرانی است که در دوران او شایسته غرب بودند و این شیفتگی آنان را به سوی قربانی کردن هر چه بیشتر داشته‌های فرهنگی انسان ایرانی سوق می‌داد. به این تعبیر شاید بتوان آل احمد را یکی از نخستین نویسندگان پسااستعماری در ایران دانست که می‌کوشند به مدد آثارشان به نقد سیاست‌های امپریالیستی و روشنفکران غرب‌اندیش بپردازند. به اعتبار اینکه این اثر سال‌های زیادی بر حیات فکری و تکاپوی اندیشگی ایرانیان سایه انداخته بود و هنوز نیز بسیاری از نویسندگان در واکاوی اندیشه ایرانی به آن رجوع می‌کنند، درخور بررسی است.

گذار از رقابت به حسرت

آل احمد در غرب‌زدگی مختصری به دلایل غرب‌زدگی ایرانیان می‌پردازد و تاریخ و جغرافیا و فرهنگ را به شهادت می‌گیرد تا نشان دهد، انسان ایرانی همواره در طول تاریخش به سبب جنگ‌ها، ارتباطات مذهبی و تعاملات فرهنگی رو به غرب داشته است. او غرب‌زدگی را پدیده تاریخ معاصر نمی‌داند و آن را تا یونانی‌مآبی پارتیان به عقب می‌برد اما جدا از این ارجاع تاریخی معتقد است که تا سیصد سال پیش این توجه عمدتاً بر مبنای «کینه یا حقد یا حسد و رقابت بوده و در این سیصد سال اخیر علت دیگر و جهت دیگر و روی دیگر یافته، روی حسرت و اسف و عبودیت!» تا پیش از این غرب رقیب بود اما از آن جایی که بر تکنولوژی سوار می‌شود، ما در برابرش درمانده شدیم.

